

”Jokainen voi muokata mieleisekseen!” – Raportti FLUG ry:n kunnallisvaalikyselyn tuloksista (Osa I)

Jussi Silvonen

Toiminnan teorian ja kehittävän työntutkimuksen yksikkö, kasvatustieteen laitos

Helsingin yliopisto

jussi.silvonen@helsinki.fi (23.8.2005)

Suomen Linux-käyttäjien yhdistys (Finnish Linux User Group FLUG ry., jatkossa FLUG) kysyi vuoden 2004 kunnallisvaalien alla ehdokkailta heidän käsityksiään vapaista tietokoneohjelmista. Vapailla tai avoimen lähdekoodin ohjelmilla¹ tarkoitetaan tietokoneohjelmia, jotka tarjoavat käyttäjälleen mahdollisuuden ohjelman muokkaamiseen, edelleen kehittämiseen ja jakeluun ilmaiseksi tai maksua vastaan. Vapaus viittaa siis ennen muuta loppukäyttäjän oikeuksiin käyttää ohjelmaa itse määrittämällään tavalla.² Tähän liittyvää käännetyin tekijänoikeuden ideaa kuvataan usein termillä *copyleft* termin *copyright* sijaan. Tunnetuin avoimen lähdekoodin ohjelma on Linux-käyttöjärjestelmä, mutta itse asiassa sitä paljon yleisemmin käytössä on useita lähinnä internetiin liittyviä ohjelmia kuten Apache palvelinohjelma tai PHP-ohjelmointikieli.³

Valtionvarainministeriön selvityksen mukaan Linuxin osuus valtionhallinnon työasemien käyttöjärjestelmistä oli 3,5 % vuoden 2003 lopussa. Lähiverkkojen tiedostopalvelimista 16,5 % oli Linux-palvelimia. Tietokanta- ja sovelluspalvelimista Linuxin osuus oli 20 % (VVM, 2004). VVM:n kyselyssä selvitettiin vain Linux-käyttöjärjestelmän osuus. Windows-ympäristössä toimivien vapaiden ohjelmien (Firefox, OpenOffice.org) osuutta ei ole kartoitettu. Kunnallishallinnosta vastaava kokonaisuus ei ole olemassa. Oletettavaa kuitenkin on, että vapaiden ohjelmien käyttöalueet ja –asteet ovat saman suuntaisia kuin valtionhallinnossakin.

FLUG halusi kyselyllään selvittää kunnallispolitiikassa vaikuttavien henkilöiden asenteita ja tietoja vapaista ohjelmista. Seuraavassa tarkastellaan ehdokkaiden antamia vastauksia ja heidän käsityksiään vapaiden ohjelmien merkityksestä kunnallisen tason tietoyhteiskuntapolitiikalle.

FLUG:in kysely ja siihen vastanneet

FLUG siis kysyi kunnallisvaaliehdokkailta näiden käsityksiä avoimen lähdekoodin ohjelmista ja niiden käyttömahdollisuuksista ehdokkaiden omissa kunnissa (ks. liite 1). Kyselyyn vastasi kaikkiaan 421 ehdokasta. Kysely toimitettiin puoluetoimistojen kautta, joten se tavoitti vastaajat puoluekohtaisesti hyvin eri tavoin eikä sitä näin ollen voida pitää akateemiset kriteerit täyttävänä kyselytutkimuksena. Sen sijaan sitä voidaan tulkita ”luonnolliseksi kokeeksi” (Campbell et al., 1999) siitä, kuinka puolueet reagoivat kansalaisjärjestön tekemään aloitteeseen ja mitä tämä aloite nostaa esiin puoluekentällä. Kyselyä tarkastellaan tässä jälkimmäisestä näkökulmasta.

Kunnallisvaaleihin asetettiin kaikkiaan 39906 ehdokasta, jotka kilpailivat 11966 valtuustopaikasta. Keskusta erottautui ehdokasasettelussa omaan kategoriaansa yli kymmenellä tuhannella ehdokkaalla. Sosialidemokraatit ja Kokoomus tulivat seuraavana ryhmänä 7500 – 8800 ehdokkaallaan. Vasemmistoliiton ehdokasmäärä ylitti neljä tuhatta, muut puolueet jäivät alle kahden tuhannen ehdokkaan.

Käyttäjäyhdistyksen kyselyyn vastanneiden jakauma ei vastaa ehdokasasettelun jakaumaa. Erityisesti Vihreät ja SDP erottuvat joukosta. Vihreiden kannatus jäi 7,4 prosenttiin, mutta kyselyyn

¹ Tässä raportissa ilmauksia vapaa ohjelma ja avoimen lähdekoodin ohjelma käytetään synonyymeina.

² Vapaiden ohjelmien lisenssi General Public License (GPL) <http://www.gnu.org/copyleft/gpl.html>.

³ Yleisjohdatuksina vapaisiin ohjelmiin ja niiden kehitykseen ks. (DiBona et al., 1999; Feller et al., 2002; Moody, 2001; Wayner, 2000; Välimäki, 2005).

vastanneista lähes 40 % oli vihreitä. Vaaleissa kannatukseltaan suurimman puolueen eli SDP:n ehdokkaista vain 17 vastasi kyselyyn jättäen puolueen osuuden vastanneista neljään prosenttiin. Vihreistä ehdokkaista kyselyyn vastasi 9,1 prosenttia, sosialidemokraattien ehdokkaista vain 0,2 prosenttia.

Vaalipiireittäin tarkasteltaessa vihreät oli ainoa puolue, jolla oli vastaajia kaikissa vaalipiireissä. Vihreät olivat myös suurin vastaajaryhmä kaikissa vaalipiireissä Hämeen, Oulun ja Vaasan vaalipiirejä lukuun ottamatta. Helsingin ja Uudenmaan vaalipiirit olivat ainoat, joissa vastaajia löytyi kaikista poliittisista ryhmistä (ks. tarkemmin liite 2). Vastaajat olivat valikoituneet sukupuolen mukaan siten, että miehet olivat lievästi yliedustettuina ehdolle asetettuihin verrattaessa (65,1 % vs. 60,1 %).

Taulukko 1: Puolueiden kannatus, ehdokkaiden ja valittujen määrät sekä kyselyyn vastanneet.										
	PS	KD	Kok	RKP	Kesk.	Vihr	SDP	Vas	Muut	Kaikki
Kannatus%	0,9	4,0	21,8	5,2	22,8	7,4	24,1	9,6	4,2	100
Ehdokkaita	881	1727	7578	1493	11164	1836	8864	4280	2083	39906
Valittuja	106	391	2078	636	4425	314	2585	987	444	11966
Vastanneita	11	26	72	35	49	167	17	32	12	421
%	2,6	6,2	17,1	8,3	11,6	39,7	4,0	7,6	2,9	100
% ehdokkaista	1,2	1,5	1,0	2,3	0,4	9,1	0,2	0,8	0,6	1,9
% valittujen määrästä	10,4	6,7	3,5	5,5	1,1	53,2	0,7	3,2	2,7	9,7

Vastaajien määrä ja jakauma osoittavat, että kysymys vapaiden ohjelmien merkityksestä asettuu hyvin eri tavoin eri puolueissa. Vastausprosentin alhaisuus viittaa siihen, että tietokoneohjelmiin liittyviä kysymyksiä ei mielletä kovin poliittisiksi ongelmiksi, vaan pikemminkin teknisen asiantuntijuuden alaan kuuluviksi (vrt. asiaa käsittelevä kohta alempana). Vain Vihreä liitto on ottanut selvän poliittisen kannan vapaisiin ohjelmiin. Kiinnostava seikka on myös sosialidemokraattien huomattava passiivisuus kyselyyn vastaamisessa. Päätelmien teossa on kuitenkin oltava varovainen, sillä selittävänä tekijänä varmasti toimii myös kyselyn toteuttamistapa. Kysely lähetettiin puolueitoimistoihin, jotka sitten toimittivat sen vaaleissa ehdokkaiksi asettuneille. On ilmeistä, että sosialidemokraatit eivät juurikaan panostaneet kyselyyn sisäisessä tiedotuksessaan, kun taas vihreillä se on saattanut saada suurenkin painoarvon.

Puolueiden ohjelmien tarkastelu puolestaan osoittaa, että vain Vihreillä on erityinen tietoyhteiskuntaohjelma, jossa myös vapaiden ohjelmien merkitystä painotetaan. Muista puolueista vain Kokoomuksella on viittaus vapaisiin ohjelmiin periaateohjelmassaan. Vuoden 2004 kunnallisvaaleihin tehdyissä ohjelmissa yhdessäkään ei mainita vapaita ohjelmia, ei taloudellisten säästöjen eikä muidenkaan teemojen yhteydessä.

Valtuustoehdokkaiden käsitykset vapaista ohjelmista

Ehdokkaille esitettiin kaikkiaan kahdeksan kysymystä koskien heidän tietojaan ja suhtautumistaan vapaisiin ohjelmiin. Seuraavassa käydään läpi ehdokkaiden antamat vastaukset kysymys kysymykseltä. Vastauksista esitetään lähinnä suorat jakaumat puolueittain sen perusteellisempaan tilastolliseen tarkasteluun menemättä. Joidenkin kysymysten osalta poimitaan myös näytteitä antamaan numeroita havainnollisempi kuva ehdokkaiden vapaita ohjelmia koskevista käsityksistä.

Vapaan ja ilmaisen ero

Valtuustoehdokkailta kysyttiin, onko heille selvinnyt ”vapaan ja ilmaisen ohjelman välinen ero?”. Tämä ero oli myös määritelty yhdistyksen kotisivuilla olevassa ja myös ehdokkaille toimitetussa tiedotteessa. Richard Stallman alkuperäistä määritelmää (Stallman, 1999, 56) mukailleen vapaa ohjelma määriteltiin seuraavasti.

”Monelle Linuxista tulee ensimmäiseksi mieleen ilmaisuus. Hintaa tärkeämpiä ovat kuitenkin vapaus ja avoimuus. Ohjelma on vapaa, kun sitä:

- * saa käyttää kuka tahansa ja mihin tahansa tarkoitukseen.
- * saa myydä, mutta myös kopioida ilman lisenssimaksuja.
- * sen lähdekoodi on saatavilla, ja sitä saa tutkia ja muokata.
- * sen muokattuja versioita saa levittää samoin ehdoin kuin alkuperäistä ohjelmaa.”

Viitseliäälle vastaajalle oli siis tarjolla kysyjän tarkoittama määritelmä ’vapaan’ ja ’ilmaisen’ välisestä erosta. Jotkut vastaajat olivatkin löytäneet määritelmän ja käyttäneet sitä sellaisenaan tai osin vastauksessaan. Kysymykseen vastattiin seuraavasti.

	PS	KD	Kok	RKP	Kesk.	Vihr	SDP	Vas	Muut	Kaikki
Ei	27,3	38,5	18,1	25,7	26,5	16,8	11,8	12,5	16,7	20,0
Katson tietäv.	54,5	34,6	47,2	48,6	34,7	29,3	23,5	46,9	50,0	37,3
Tiedän	18,2	26,9	34,7	25,7	38,8	53,9	64,7	40,6	33,3	42,8
Yht.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Viidennes ehdokkaista ei kyennyt määrittelemään vapaan ja ilmaisen ohjelman eroa. Reilu kolmannes ilmoitti tietävänsä mistä on kysymys, muttei antanut käsitteille määrittelyä, jolloin heidät sijoitettiin ryhmään ’katsoo tietävänsä’. ’Tiedän’ kategoriaan sijoitettiin vain ne, jotka vastauksessaan mainitsivat myös lähdekoodin avoimuuden vapaata ohjelmaa ilmaisesta erottavana tunnusmerkkinä. Näin määriteltynä hieman yli 40 prosenttia vastaajista pystyi määrittelemään vapaan ja ilmaisen ohjelman välisen eron. Vihreillä ja SDP:llä oli eniten ’tiedän’ -vastaajia.

’En tiedä’ -vastausten osuus oli 20 % kaikista. Suurin osa niistä (N=59) oli tyyliä ”En ole ennen miettinyt vapaan ja ilmaisen ohjelman eroa. En taida tietää.” eikä kaipaa tässä yksityiskohtaisempaa tarkastelua. Sen sijaan on kiinnostavaa katsoa lähemmin niitä vastauksia, joissa käsitteet oli ymmärretty väärin tai sekoitettu joihinkin toisiin ohjelmien lisenssintapoihin, sillä näistä sekaannuksista on usein kyse myös silloin kun tehdään kunnallispoliittisia ratkaisuja.

Sekaannusta helposti aiheuttaa se, että ohjelmia jaellaan ilmaiseksi silloinkin kun ne eivät ole vapaita. Ilmaisohjelmat puolestaan jakautuvat freeware- ja shareware-ohjelmiin. Freeware-ohjelmien (esim. Acrobat Reader) kopiointi on sallittua, mutta niiden kaupallinen edelleen jakelu voi olla rajoitettua. Shareware-ohjelmia puolestaan voi käyttää rajoitetun ajan, jonka jälkeen ohjelma on rekisteröitävä pääsääntöisesti maksullisesti. Freeware- ja shareware-ohjelmat jaellaan binäärimuodossa ja muutosten tekeminen niihin ei ole mahdollista eikä sallittuakaan. Kummassakaan ohjelmatyypissä ei siis itse ohjelman lähdekoodi ole vapaasti saatavilla. Osassa vastauksia samaistettiin ilmaisuus freeware-ohjelmatyyppin kanssa ja vapaus shareware-ohjelmatyyppin kanssa.

Ilmaisohjelma on ilmainen. Vapaaohjelma toimii esim. kuukauden ja lukkiutuu. Vapaaohjelmilla voi normaalisti tehdä juttuja, muttei voi tallettaa. Jotkut käyttämäni softaefektit toimivat periaatteella, käytä vaan, mutta jos lyöt biisilläsi rahoiksi, tässä on tekijän tilinumero..

Tuossa voisi olla hyvä lähtökohta tulevaisuudessa jakaa ohjelmia verkossa. (23, sitoutumaton, Itsenäisyyspuolue Vapaa Suomen liitto)

Kyllä, vapaa ohjelma ts. (shareware) voi olla käytössäsi annetun tutustumisajan, mutta sen jälkeen se on joko poistettava tai maksettava sen täyden version avautumisesta maksu. Ilmainen ohjelma (freeware) on täysin ilmainen, eli ei mitään korvausta pyydetä sen käyttäjältä ainakaan ko. ohjelman perusversioista. (65, Kristillisdemokraatit)

Jep ~ luulisin. Sharewaresta pitäisi maksaakin jossain välissä, freeware on ihan free. (73, Vihreä liitto)

Osassa vastauksia puolestaan ajateltiin, että vapaiden ohjelmien kaupallinen käyttö ei ole mahdollista.

Vapaa ja ilmainen ovat sama, mutta vapaata ei saa käyttää kaupallisiin tarkoituksiin. (269, Vihreä liitto)

Uskoisin, että ero on selvinnyt. Vapaata ei saa ottaa kaupalliseen käyttöön (Linux) (359, Kristillisdemokraatit)

Kyllä, vapaata voi vapaasti käyttää ja sitä ei saa myydä ilman eri lupaa. Ilmaisessa on mahdollista käyttää, mutta siihen saattaa liittyä jotain velvollisuuksia käyttäjältä. (404, Keskusta)

Osa vastaajista määritteli vapaiksi ja ilmaisiksi sellaiset ohjelmat, joista ei makseta lisenssimaksuja. Yhteistä näille vastauksityypeille on se, että niissä ei ole tunnistettu vapaisiin ohjelmiin liittyvää kuluttajanoikeusnäkökulmaa. Vapaiden ohjelmien keskeinen periaatehan on, että kuluttaja tavallaan 'omistaa' ohjelman lähdekoodeineen kaikkineen ja voi myös muokata 'omistamaansa' ohjelmaa. Tämä on olennaisesti eri asia kuin ohjelman ilmaisuus. Jos tätä puolta ohjelmalisenssistä ei oivalleta, on luonnollista ajatella että "vapaa voi sisältää riskejä, jotka säilyttelee asiakkaita" (394, keskusta).

Vastaajista siis kahdeksankymmentä prosenttia katsoo olevansa selvillä vapaiden ohjelmien luonteesta. Asiantuntemusta kunnallispoliittiseen päätöksentekoon ainakin tällä vastaajaryhmällä olisi siis tarjottavanaan. Kuva kuitenkin muuttuu hieman, kun tarkastelemme myös vapaiden ohjelmien käyttöastetta ja sitä kautta syntyvää henkilökohtaista kokemusta ohjelmistoista.

Vapaiden ohjelmien käyttö

Kysyttäessä missä määrin ehdokkaat itse käyttivät vapaita ohjelmia lähes puolet vastaajista ilmoitti, että he eivät käytä niitä lainkaan. 'Satunnaisesti' -ryhmään sijoitettiin ne, jotka kertoivat joskus tutustuneensa vapaisiin ohjelmiin tai jotka Windows-ympäristössä käyttivät (satunnaisesti) jotain vapaata ohjelmaa. ("En käytä Linuxia, mutta Mozilla/Firefoxia kyllä. Selaimista ehdottomasti paras." 4, SDP). Sukupuolittainen ero kulki tässä niin, että miehissä oli enemmän säännöllisesti käyttäviä kuin naisissa (30,3 % vs. 12,2 %).

'Usein' -ryhmään sijoittui neljäsosa vastaajista. He osasivat kertoa yksilöidysti millaisia vapaita ohjelmia he säännöllisesti käyttivät. Linuxin omalle koneelleen asentaneet sijoittuivat luonnollisesti tähän ryhmään, mutta siihen luettiin myös vastaajia joiden käyttöjärjestelmä on Windows mutta jotka käyttävät hyötyohjelminaan pääasiassa vapaita ohjelmia (OpenOffice.org, Firefox jne.).

	PS	KD	Kok	RKP	Kesk	Vihr	SDP	Vas	Muut	Kaikki
En käytä	54,5	50,0	43,1	40,0	44,9	52,7	47,1	43,8	41,7	47,7
Satunnaisesti	27,3	30,8	33,3	45,7	28,6	22,8	23,5	28,1	25,0	28,3
Usein	18,2	19,2	23,6	14,3	26,5	24,6	29,4	28,1	33,3	24,0
Yht.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Edellisen kysymyksen kohdalla havaittu puolueiden välinen ero häviää nyt lähes kokonaan näkyvistä. Suhteellisesti eniten vapaiden ohjelmien käyttäjiä on ”muut” ryhmässä ja RKP:ssä. Kiinnostavaa on se, että vaikka Vihreiden vastaajat suhtautuvat periaatteessa erittäin myönteisesti vapaiden ohjelmien edistämiseen (taulukko 5 alempana), niin silti peräti 53 prosenttia ilmoitti, ettei itse käytä lainkaan vapaita ohjelmia.

Vapaiden ohjelmien projektit ja halukkuus osallistua niihin

Ehdokkailta kysyttiin tietävätkö he jotain vapaiden ohjelmien käyttöön tai hankintaan liittyviä hankkeita omassa kunnassaan ja missä määrin he itse ovat halukkaita edistämään vapaiden ohjelmien käyttöä.

Lähes kolme neljäsosaa ei tuntenut kunnassaan toteutettavia tai kuntaansa liittyviä vapaiden ohjelmien hankkeita (miehet 68,6 %, naiset 82,3 %). Hieman yli viidennes arveli, että niitä saattaa olla mutta vain 4,5 prosenttia vastaajista kertoi yksilöidysti jostain vapaiden ohjelmien käyttöönottoa edistävästä tai toteuttavasta projektista. Tarkemmin katsottaessa tosin näidenkin kohdalla usein oli kyse muista kuin nimenomaan omassa kunnassa toteutettavista hankkeista (ilmatieteen laitos, valtionvarainministeriön projekti, lähin yliopisto jne.). Yksittäisiä ohjelmia nimettiin lähinnä koululaitoksen käytössä olevien sovellusten (kuten Mambo, Moodle, FLE) osalta.

	PS	KD	Kok	RKP	Kesk.	Vihr	SDP	Vas	Muut	Kaikki
En tiedä	81,8	65,4	75,0	82,9	61,2	74,3	82,4	68,8	83,3	73,4
Ehkä on	18,2	30,8	18,1	17,1	36,7	21,0	11,8	25,0	8,3	22,1
Tiedän	0,0	3,8	6,9	0,0	2,0	4,8	5,9	6,3	8,3	4,5
Yht.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0

Vastaukset kertovat kiinnostavalla vapaiden ohjelmien vähäisestä näkyvyydestä kunnallisella tasolla. Vaikka luotettavaa ja koko maan kattavaa kartoitusta vapaiden ohjelmien käyttöasteesta ei ole olemassa, tiedetään silti että niiden käyttö on lisääntynyt viime vuosina (kuntaliitto, RIPOS).⁴ Kyse ei välttämättä ole vain ohjelmien näkyvyydestä tai tunnettuudesta, vaan ilmeisesti osin myös vastaajien tavasta suhtautua tietotekniikkaan. Oheiset kolme vastausta havainnollistavat asennetta, jossa päätöksenteko nähdään vain teknisenä asiantuntijuskysymyksenä.

⁴ Vapaiden ohjelmien käytöstä kunnissa on valmistumassa joitakin selvityksiä. Kuntaliitto on kartoittamassa tilannetta ja RIPOS tutkimusprojektin kyselytutkimuksen tulokset valmistunevat kesän 2005 aikana. (Ks. <http://www.soberit.hut.fi/ripos>)

Suurimpana esteenä kai on tällaiset ihmiset kuin minä, jotka eivät hallitse tietotekniikan koukeroita ja jotka ovat tutustuneet vain Microsoftin ohjelmiin ja tulleet niihin tutuiksi. (151, Keskusta)

Kohteista en osaa sanoa, koska en todellakaan ole tietotekniikan asiantuntija, mutta eivätköhän perehtyneemmät valaise. (263, Vihreät)

Har för liten kunskap om dem. (348, RKP)

Kun tietotekniikka määritellään teknisen asiantuntijuuden näkökulmasta niin päätösvalta sen käyttöönoton tavoista myös siirtyy asiantuntijoille. Vapaissa ohjelmissa ei kuitenkaan ole kyse (ensisijaisesti) tietokoneohjelmista sanan teknisessä mielessä, vaan siitä sosiaalisesta tavasta tai muodosta, jolla ohjelmat otetaan käyttöön.

Kysyttäessä ehdokkaiden halukkuutta edistää Linuxin ja muiden vapaiden ohjelmien käyttöä omassa kunnassaan, saatiin odotetusti pääasiassa myönteisiä vastauksia.

Taulukko 5: Olisitko halukas edistämään Linuxia / vapaita ohjelmia omassa kunnassanne? (%)										
	PS	KD	Kok	RKP	Kesk	Vihr	SDP	Vas	Muut	Kaikki
En	9,1	11,5	4,2	5,7	8,2	1,2	0,0	6,3	0,0	4,0
Ehdollisesti	63,6	34,6	31,9	25,7	28,6	24,0	41,2	12,5	33,3	27,8
Ehdottomasti	27,3	53,8	63,9	68,6	63,3	74,9	58,8	81,3	66,7	68,2
Yht.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1	100,1	100,0	100,1	100,0	100,0

Kaksi kolmasosaa vastaajista kertoi olevansa valmis ja halukas toimimaan vapaiden ohjelmien käytön lisäämiseksi. Reilu viidennes ilmaisi ehdollisen kiinnostuksena ja neljä prosenttia ei osannut muodostaa kantaansa tai suhtautui kielteisesti. Miehet olivat naisia halukkaampia vapaiden ohjelmien edistämiseen ehdottomasti (72,3 vs. 60,5 %), ja naiset vastaavasti olivat useammin ehdollisesti kiinnostuneita vapaiden ohjelmien edistämisestä (24,1 vs. 34,7 %).

Ehdollisissa vastauksissa lähdettiin pääsääntöisesti siitä, että siirtyminen vapaisiin ohjelmiin on perusteltua, jos se tuottaa taloudellista säästöä kunnalle.

Ehdottomasti, jos ne ovat laadullisesti kaikin tavoin kilpailukykyisiä ja tarjoavat selviä säästöjä. Käyttötarkoitus ja -laajuus on sidoksissa saavutettaviin hyötyihin - laatu- / hintasuhteeseen. (140, Kokoomus)

Voimakkaimmin halukkuutensa vapaiden ohjelmien edistämiseen ilmaisivat Vasemmistoliiton, Vihreiden ja RKP:n ehdokkaat. Ehdollinen asenne oli yleisintä sosialidemokraateilla ja perussuomalaisilla.

Kolme vapaiden ohjelmien edistämiseen kielteisesti tai varauksellisesti suhtautunutta vastasivat seuraavasti:

En. Käsittääkseni se voisi johtaa vaikeasti hallittavaan sekamelskaan kaupungissa. (62, KD)

En varsinaisesti ole valmis edistämiskampanjoihin. Toki en ole estämässä Linuxin valtausyrityksiä. (320, Keskusta)

Eipä taida olla tarvetta. Kun ei noiden ohjelmistojen hinnat ole mikään merkittävä menoerä!! (374, Keskusta)

Vastaajat suhtautuivat siis periaatteessa myönteisesti vapaiden ohjelmien käyttöön usein niissäkin tapauksissa, että eivät itse niitä käyttäneet eivätkö tunteneet kunnassaan niihin liittyviä hankkeita. Myönteinen asenne konkretisoitui vastauksissa kysymykseen vapaiden ohjelmien oletetuista eduista, joita tarkastellaan seuraavaksi.

Vapaiden ohjelmien suurimmat edut

Ehdokkailta kysyttiin mitkä heidän mielestään ovat vapaiden ohjelmien suurimmat edut, joiden vuoksi ohjelmistoja kannattaisi ottaa käyttöön. Vastaukset esitetään seuraavissa taulukoissa (taulukot 6, 7 ja 8) suorina jakaumina. Jokainen vastausteema on luokiteltu erikseen ja yhden henkilön vastaukseen voi sisältyä useita eri teemoja. Vastausten päällekkäisyyttä ei lähdetä tässä erittelemään tarkemmin.

Ohjelmien puolesta puhuvat seikat tiivistyivät vastauksissa seitsemään ryhmään. Ensimmäisenä tulivat odotetusti taloudelliset argumentit: Linuxin ja vapaiden ohjelmien ilmaisuus tai kustannusedullisuus (53,4 % vastaajista; miehet 59,1 %, naiset 42,9 %). Lähes yhtä tärkeäksi katsottiin vapaiden ohjelmien muokkautuvuus paikallisiin tarpeisiin (45,8 %). Kolmantena tulivat vapaiden ohjelmien tietoturvallisuuteen ja laatuun liittyvät seikat (20,2 %). Neljäntenä mainittiin kilpailun vapaus, mahdollisuus monopolien murtamiseen vapaan kilpailun avulla (17,6 %). Viidentenä tulivat yleiset tietoyhteiskunnan kehitykseen liittyvät argumentit (6,2 %; miehet 4,4 %, naiset 9,5 %). Ryhmään muut sijoittui 7,4 prosenttia vastauksista ja 6,7 prosenttia ei nimennyt lainkaan vapaiden ohjelmien etuja.

Taulukko 6: Mitkä ovat mielestänne vapaiden ohjelmien suurimmat edut? (N)										
	PS	KD	Kok	RKP	Kesk.	Vihr	SDP	Vas	Muut	Kaikki
Hinta	6	9	47	14	29	94	7	12	7	225
Muokattavuus	3	7	38	16	21	74	11	14	9	193
Tietot., laatu	2	5	14	5	8	42	5	4	0	85
Kilp. vapaus	3	4	8	5	10	34	3	5	2	74
Tasa-arv.	0	0	2	1	0	17	1	5	0	26
Muut	1	5	1	4	3	10	1	3	3	31
EOS	2	6	3	4	2	9	0	2	0	28

Ohjelmien edullisuus

Hieman yli puolet vastaajista siis katsoi, että vapaita ohjelmia tulisi ottaa käyttöön tai selvittää niiden käyttöönoton mahdollisuus nimenomaan taloudellisista syistä. Kuten seuraavista vastauksista ilmenee, tämä esitettiin kuitenkin pääsääntöisesti melko retorisenä tai ylimalkaisena oletuksena. Juuri kukaan vastaajista ei eritellyt täsmällisesti mahdollisesti vapaiden ohjelmien käyttöön siirtymisestä aiheutuvia säästöjä.

Ensisijaisesti näen käyttöönotossa puhtaasti utilitaarisia argumentteja, joiden mukaan esim. Linuxia tulisi käyttää laajemmin siellä missä se tuo käyttöön ottajalle huomattavia säästöjä ja hoitaa työn paremmin. Laajemmassa mittakaavassa ohjelmistoyrityksillä on toiminta-aloillaan useimmiten skaalaetu, eli suurten aloituskustannusten jälkeen ohjelmistojen kopiointi on puoli-ilmaista; tämä johtaa monopoleihin. Vapaaehtoisesti

organisoitu ja järjestäytynyt avointen ohjelmien yhteisö varmastikin tuottaisi parempia ohjelmia halvalla kuin muutamat monopoliyritykset, joten avointen ohjelmistojen lisääntyminen hyödyttäisi varmasti koko yhteiskuntaa. (17, Liberaalit)

Vapailla ohjelmilla on useita vahvuuksia. Ohjelmista ei tarvitse maksaa vuotuisia lisenssimaksuja, ja niitä voi imuroida ilmaiseksi verkosta. Ne toimivat hyvin myös vanhoissa koneissa, minkä ansiosta tietokoneita voidaan käyttää nykyistä pidempään. Kaupungit saavuttavat niiden avulla säästöjä. (30, Kokoomus)

Vapaiden ohjelmien etuja on niiden saatavuus, eli varallisuus ei ole este niiden hankinnalle. (61, Vasemmistoliitto)

Ovat myös edullisempia hinnaltaan kuin esim. microsoftin hävyttömän kalliit ohjelmat (vrt mainitun yrityksen johtajan yksityisomaisuus, joka on suurempi kuin suomen valtion tulo- ja menoarvio) (154, Vihreät)

Vapaat ohjelmat siis nähtiin kustannustehokkaina, mutta tämä näkemys ei pääsääntöisesti perustunut tarkkoihin lukuihin tai laskelmiin, vaan pikemminkin terveen järjen varassa tehtyyn oletukseen tai joissakin tapauksissa arvovalintoihin.

Ohjelmien muokattavuus

Hieman yllättäen toiseksi yleisimpänä vahvuutena mainittiin vapaiden ohjelmien muokattavuus paikallisiin tarpeisiin ja niiden riippumattomuus ohjelman toimittajasta.

Yleisesti ottaen hyvää on se, että ohjelmille on paljon vaihtoehtoja, koska jotkut ohjelmat sopivat juuri tietynlaiseen tehtävään paremmin kuin toiset. Tarkoituksenmukaista on myös se, että voi itse tehdä juuri sellaisen ohjelman kuin tarvitsee ja haluaa. Ohjelmien rakentamista ei myöskään tarvitse aina alkaa alusta asti, vaan voi rakentaa valmiin jo olemassa olevan päälle, mikä on tehokasta. Avoimen lähdekoodin ohjelmiin osallistuu paljon tekijöitä, joten laatu on silloin myös yleensä parempaa ja mahdollisuus huomata virheet esim. tietoturva-aukot on suurempi. Vapaiden ohjelmien hankintahinta on myös huokeampaa verrattuna kaupallisiin ohjelmiin. (56, Vasemmistoliitto)

Suurimmat edut ovat, että niitä voi muokata ja jopa kehittää. (281, Kokoomus)

Suurimmat edut ovat muunneltavuus (keskeinen ominaisuus tehtäessä järjestelmien integraatiota) ja yhteensopivuus/standardimukaisuus (Vapaiden ohjelmistojen kehittäjäyhteisöillä ei ole motivaatiota sitoa käyttäjäorganisaatiota heidän tuoteperheeseensä, pikemminkin päinvastoin. Korkealla yhteensopivuudella ja avointen standardien toteuttamisella saavutetaan kehittäjäyhteisön kunnioitus, joka taas on kehittäjien keskeinen motivaattori.) (366, Vihreät)

Lähdekoodin avoimuus todellakin antaa periaatteellisen mahdollisuuden ohjelmien muokkaamiseen mihin suuntaan halutaan. Vastaajat lähtivät selvästi liikkeelle tästä potentiaalisesta ominaisuudesta, sillä juuri kenelläkään ei ollut esimerkkejä käytännössä tapahtuneesta ohjelmiston paikallisesta muokkaamisesta. Sen sijaan sopivien sovellutusten puutteesta oltiin jonkin verran huolissaan.

Tietoturvallisuus / laatu

Vapaiden ohjelmien keskeinen merkitys tietoverkkojen ja internetin toiminnassa oli oivallettu hyvin ja tämä näkyi tietoturvallisuutta painottavissa vastauksissa.

Suurimmat edut ovat pienet kustannukset (koulutus) ja oikeasti hyvä tietoturva (ei perustu tietämättömyyteen turvattomuudesta). (241, Kokoomus)

Vapaita ohjelmia vastaan ei viruksia kehitellä. (274, Vihreät)

Huomattava osa vastaajista puhui vain tietoturvallisuudesta yleensä, sikäli kuin asiaa konkretisointiin viitattiin lähinnä viruksiin ja vastaaviin. Tietoturvallisuutta tietojärjestelmien hallinnan näkökulmasta ei nostettu esille.

Vapaus ja sen tulkinnat

Mielenkiintoisen ryhmän muodostavat ne vastaukset, joissa pohdittiin sitä mistä vapaiden ohjelmien ”vapaudessa” oikein on kyse. Nämä vastaukset jakaantuivat kahteen ryhmään siten, että monopolien vastaisuutta ja taloudellisen kilpailun vapautta korostavia oli 18 prosenttia, kun taas yleisempää yhteiskunnallista vapautta ja myös sosiaalista tasa-arvoisuutta painottavia oli vastauksista 6 prosenttia.

Kilpailun vapautta korostavien vastauksissa korostui ymmärrettävästi myös kritiikki Microsoftin monopoliasemaa kohtaan.

Ensinnäkin ne eivät kartuta monopoliyritysten (Microsoft) tai ylikansallisten yritysten kassaa. Muita syitä löytyy yllin kyllin. (9, RKP)

Vapaat ohjelmat tarjoavat mielestäni vaihtoehdon Microsoftin nousseelle asemalle, joka on lähellä monopolia. (16, Keskusta)

Etuina varmasti riippumattomuus ja mahdolliset positiiviset taloudelliset vaikutukset (38, Kokoomus)

Vapaat ohjelmat lisäävät ja mahdollistavat kehityksen luovuuden sekä edullisemmat hinnat, kun ei tarvitse käyttää monopolien ratkaisuja (75, Vihreät)

Tärkein argumentti on vapaiden ohjelmien suosimiseen on vapautuminen yhden ohjelmistovalmistajan, Microsoftin ikeestä: ei enää kalliita pakkopäivityksiä, jotta asiat saadaan hoitumaan. Pitkällä tähtäimellä vapaiden ohjelmien käytöllä saa myös kustannussäästöjä, mikä on tietysti tärkeää sekin, kun käytetään verovaroja. (138, Vihreät)

Etuina ovat erityisesti: Ohjelmiston jatkokehitys ei ole riippuvainen yhden yrityksen menestymisestä ja suuri kehittäjäjoukko takaa usein ohjelmiston nopean kehityksen. Ohjelmistokoodi on myös usein puhtaampaa juuri avoimuuden takia ja ohjelmistojen testaus heijastuu suoraan ohjelmiston laatuun. Vapaat ohjelmistot tuottavat usein hyvinvointia paikallisesti sekä antavat käyttäjälle ”vapaa kädet” hyödyntää ohjelmistoa parhaalla mahdollisella tavalla. (253, Kokoomus)

Pienempi osa vastaajista liitti vapaat ohjelmat ensisijaisesti laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin.

Pidän vapaiden ohjelmien taustalla olevia ajatuksia tiedon avoimuudesta ja yhteisyydestä tärkeinä tasaveroisuutta edistävinä periaatteina informaatioyhteiskunnassa. Uskon että ne myös toimivat. (57, Vasemmistoliitto)

Suurimmat edut ovat rehellisyys ja demokraattisuus: vapaaseen ohjelmaan kaikilla on varaa, eivätkä ihmiset joudu huono omatunto seuranaan käyttämään piraattiohjelmia. (157, Vihreät)

Halpuus. Reiluus. Ei tietoa saa patentoida! (357, Vihreät)

Vapaiden ohjelmien tärkein etu on vapaus, joka on minusta arvo sinänsä - pitkällä aikavälillä pitäisi minun mielestäni luopua omisteisesta ohjelmankehityksestä kokonaan. Jonkin verran (tunnettujen vapaaohjelmien tapauksissa) voidaan puhua myös laatuvedusta ja tietoturvaedusta, vaikka sitä on kyllä liioiteltu. (364, Vihreät)

Osalla vastaajista esiintyivät molemmat yllämainituista näkökulmista.

On hyvä ylipäänsä vastustaa yhden jättiyrityksen monopoliasemaa. Tietoyhteiskunnassa vapaiden ohjelmien suosiminen lisää tiedonsaannin helpoutta mikä lisää demokratiaa - se on hyvä asia. Ohjelmien päivitykset helpottuvat vapaissa ohjelmissa, ei tarvitse jatkuvasti investoida aina uusiin tuotteisiin. (181, Vihreät)

Yhteenvedona vapaus-käsitteen tulkinnoista voi sanoa, että suurimmalle osalle asian esilleottaneista kyse oli nimenomaan kilpailun vapaudesta, siitä että mikään monopoli ei pystyisi sanelemaan ohjelmistojen kehitystyön ehtoja. Pienempi osa vastaajista liitti vapaus-käsitteen myös laajemmin tietoyhteiskunnan kehitysvaihtoehtoihin ja yhteiskunnallisiin arvoihin (tasa-arvo, oikeudenmukaisuus, demokratia).

Vapaita ohjelmia vastaan puhuvat seikat

Vastaajat esittivät myös oman käsityksensä siitä, mitkä seikat puhuvat vapaiden ohjelmien leviämistä vastaan.

Taulukko 7: Mitkä ovat mielestänne suurimmat esteet vapaiden ohjelmien käytölle? (N)										
	PS	KD	Kok	RKP	Kesk.	Vihr	SDP	Vas	Muut	Kaikki
Muutoskitka	1	7	27	7	14	54	5	9	6	130
VO:n vaikeus	4	7	20	6	14	43	6	9	4	113
Tuen puute	2	4	18	5	15	55	3	6	1	109
Microsoft	4	3	12	6	9	40	4	10	3	91
Yhteensopivuus	2	4	11	8	9	34	4	8	0	80
Muut	1	1	5	1	3	9	0	1	1	22
EOS	2	7	12	11	10	20	3	2	2	69

Lähes kolmasosa (30,9 %) vastaajista katsoi, että muutosvastarinta ja tietämättömyys ovat keskeisimpiä esteitä vapaiden ohjelmien leviämiseksi. Reilu neljännes (26,8 %) katsoi, että uskomukset vapaiden ohjelmien käyttöönoton ja käytön vaikeudesta hidastavat niiden leviämistä. Kolmanneksi useimmin mainittuna syynä (25,9 %) tulivat tuen puutteeseen liittyvät seikat. Microsoftin hallitsevan aseman ja siihen läheisesti liittyvät seikat mainitsi reilu viidesosa (21,6 %). Ohjelmistojen yhteensopimattomuus sekä ohjelmatarjonnan puute tuli esille myös viidenneksessä (19,0 %) vastauksia. Muita seikkoja mainitsi viitisen prosenttia vastaajista ja 16,4 % ei esittänyt mitään arvioita aiheesta.

Muutoskitka

Olen tässä koonnut muutoskitkan käsitteen alle sekä suoranaista muutosvastarintaa ja rutiinien kitkavaikutusta että tiedonpuutetta koskevat vastaukset.

Suurimpana esteenä vapaiden ohjelmien käytölle pidän ihmisten yksipuolista ajattelua, yltiökonservatiivista mieltä. (29, Kokoomus)

Asenteet aiheuttanevat suurimmat esteet - totutuista tavoista ja opituista keinoista ei haluta poiketa. (40, Kokoomus)

Ennakkoluulot, erilaiset lähinnä tiedon puutteeseen perustuvat pelot sekä "minkä tahansa hallinnon perinteinen jähmeys uusien asioiden omaksumisessa" (134, RKP)

Suurin este on luultavasti ihmisten ennakkoluulo jotain uutta ja erilaista kohtaan -keski-ikäiset ja vanhemmat eivät varsinkaan mieluusti halua opetella jotain uutta, kun osaavat jo asiansa hoitaa Windowsilla. Lisäksi kuvitellaan, etteivät vapaat ohjelmat ole oikeasti vapaita ja ilmaisia, vaan niihin liittyy jotain hämärää. (217, Vihreät)

Vapaiden ohjelmien vaikeakäyttöisyys

Huomattavan moni vastaaja piti vapaita ohjelmia liian vaikeakäyttöisinä tavallisen loppukäyttäjän näkökulmasta.

Käyttäjäkseen vapaat ohjelmat vaativat melko kokeneita käyttäjiä. (21, Perussuomalaiset)

Ongelmana saattaa olla se, että käyttö voi olla monimutkaisempaa kuin Microsoftin tai vastaavien tuoteissa. Kaikilla ei ole tietoa, mistä saada ja miten käyttää vapaita ohjelmia. (177, Vihreät)

Huomionarvoista on se, että nekin vastaajat jotka itse pitivät vapaita ohjelmia helppokäyttöisinä, uskoivat yleisen asenteen pitävän vapaita ohjelmia liian vaikeakäyttöisinä.

Jostain syystä vapaista ohjelmista on sellainen kuva, että ne ovat vaikeita käyttää. (346, Kokoomus)

Tuen puuttuminen

Vapaiden ohjelmien ”vapaus” synnyttää helposti mielikuvan ohjaamattomasta anarkiasta. Niinpä vastaajat olivatkin monin eri tavoin huolissaan vapaiden ohjelmien käyttötuesta ja sen riittävydestä. Riittääkö tukea käyttöön ja koulutukseen? Ja kuka ottaa vastuun toimivuudesta?

Ymmärtääkseni vastuukysymykset on niiden käytössä kysymysmerkkejä toisin kuin suljetuissa ohjelmissa, joissa valmistajana on selkeästi jokin taho. (12, Keskusta)

Suurin este on tukipalvelujen puute. Pienessä mittakaavassa niitä on saatavilla, mutta suurien järjestelmien toteuttaminen ja ylläpito on vielä riski. (77, Vihreä liitto)

Ongelmana on vastuu: Kuka on juridisesti vastuussa, jos käyttämäsi ohjelmisto aiheuttaa taloudellista vahinkoa tai ei toimi kuten haluaisit? Et voi haastaa ketään oikeuteen vaan kannat itse kokonaisvastuun myös asiakkaillesi. (84, Vihreät)

Esteinä taitaa toistaiseksi olla se ettei muille kuin M\$ yhteensopiville tuotteille löydy ammattitaitoisia atk-tukihenkilöitä helposti, lisäksi monet kunnat pelkäävät ettei työntekijöiden koulutus siirtymävaiheessa olisikaan riittävä. (164, Vasemmistoliitto)

Microsoftin hallitseva asema

Microsoftin hallitsevaa asemaa pidettiin yhtenä keskeisenä syynä vapaiden ohjelmien etenemiselle.

Suurin este on luultavasti Windowsin hegemonia ja tämän myötä se, että muut kuin ammattilaiset eivät tunne ohjelmia eivätkä osaa niitä käyttää. (3, SDP)

Suurimmat esteet Linuxin ja muiden vapaiden ohjelmien käytölle ovat erilaiset teennäisesti rakennetut esteet liiketoiminnan puolella sekä vastamarkkinointi monopolististen yritysten taholta. (14, Keskusta)

Suurin este on varmastikin yksinvaltiuden lailla vallitseva MS-maailma ja pakkokeinoin käyttäjiksi orjuutetut koneenkäyttäjät, joille ei ole annettu vaihtoehtoja tai tehty vaihtoehtojen käyttäminen mahdottomaksi. (20, Perussuomalaiset)

Tähän ryhmään luettiin myös ne, jotka eivät suoranaisesti maininneet Microsoftia vaan puhuivat kaupallisista monopoleista, patenttien suojaajista jne.

Esteet liittyvät patenttien puolesta taistelevien asenteisiin ja tempuihin. (6, SDP)

Yhteensopivuus ja ohjelmien puute

Osin edellisen kanssa päällekkäinen vastaus liittyi ohjelmistojen yhteensopimattomuuteen.

Esteenä varmaan on jähmettyneet "perinteet" ja ehkä yhteensopimattomuus joidenkin kalliilla hankittujen hallintoon liittyvien sovellusten kanssa. (302, Vihreät)

Ehkä toinen pulma on käsitys, etteivät vapaaohjelmien tuottamat dokumentit (tai siis tiedostomuodot) ole yhteensopivia microsoftin ohjelmien tuottamien dokumenttien kanssa. (360, SDP)

Mihin käyttöön?

Ehdokkailta kysyttiin mihin käyttöön he haluaisivat ottaa vapaita ohjelmia omassa kunnassaan.

Hieman vajaa puolet (46 %) ei osannut nimetä mitään käyttökohdetta vapaille ohjelmille. Tämä sopii hyvin yhteen sen edellä havaitun kanssa, että vastaajat tunsivat huonosti oman kuntansa tietotekniikkaan liittyviä kysymyksiä ja pitivät usein niitä politiikan alan ulkopuolelle kuuluvina teknisen asiantuntijuuden ongelmina. Vain 17 % vastaajista mainitsi konkreettisesti jonkun vapaan ohjelman vastauksessaan.

Niiden taholta, jotka tekivät konkreettisia ehdotuksia toivottiin useimmiten ohjelmien käyttöönottoa oppilaitoksissa (22 % vastaajista). Seuraavaksi yleisin ehdotus oli ohjelmien käyttöönotto kunnan internet-palvelimissa ja erilaisissa intranet-ratkaisuissa (18 %). Kuntahallinnon käyttöön vapaita

ohjelmia ehdotti 17 prosenttia vastaajista. Muut ryhmään (15 %) sijoittui lähinnä ehdotuksia vapaiden ohjelmien käyttöönotosta kirjastoissa ja sosiaalitoimen puolella.

Taulukko 8: Mihin käyttöön ottaisitte vapaita ohjelmia kunnassanne? (N)										
	PS	KD	Kok	RKP	Kesk.	Vihr	SDP	Vas	Muut	Kaikki
EOS	5	14	34	21	21	70	11	14	4	194
Oppilaitokset	1	6	18	4	11	38	1	8	4	91
Nettipalvelut	1	2	11	4	13	33	3	6	3	76
Kuntahallinto	1	5	8	4	10	31	4	8	2	73
Muut	1	6	12	4	3	28	0	7	1	62

Oppilaitokset nähtiin luonnolliseksi vapaiden ohjelmien käyttöönoton alueeksi. Vastauksia perusteltiin useimmiten oppimisen näkökulmasta. Koulun tehtävänä on opettaa laaja-alaisesti niitä taitoja ja uusia asioita, joita ihmisen tulee hallita tietoyhteiskunnassa. Myös lisenssimaksujen poisjäämisestä aiheutuvat säästöt mainittiin suhteellisen usein. OpenOffice.org-toimisto-ohjelmisto mainittiin usein käyttöjärjestelmästä riippumatta vaihtoehtona MS Office -paketille. Sen sijaan vapaiden ohjelmien avoimuuteen – mahdollisuuteen tutkia niiden lähdekoodia ja oppia muokkaamaan ohjelmaa – ei juurikaan viitattu.

Internet-palvelimien ja kunnan omien verkkoratkaisujen kehittäminen LAMP alustalla (LAMP = Linux, Apache, MySQL, PHP ohjelmistot) oli toiseksi yleisin ehdotus. Vapaiden ohjelmien yleisin käyttöaluehan löytyy nimenomaan juuri internetistä, sekä palvelinpuolelta että web-palvelun tuottamiseen tarvittavista ohjelmista (VVM, 2004).

Kolmantena vastausryhmänä ehdotettiin vapaiden ohjelmien käyttöönottoa kunnan hallinnossa. Tällöin tarkoitettiin pääasiassa toimisto-ohjelmien käyttöönottoa työasemilla, erityisesti MS Officen korvaamista OpenOffice.orgilla. Sen sijaan kunnan taloushallinnon osalta esitettiin epäilyjä siitä, löytyykö tarvittavaa kunnan tarpeisiin vastaavaa ohjelmistoa.

Itse olen ehdottomasti halukas edistämään vapaiden ohjelmien käyttöönottoa. Linuxilla ja vapailta ohjelmilla voidaan korvata hyvin suuri osa nykyisistä järjestelmistä. Toki erilaiset sosiaali- ja terveystoimen tietojärjestelmät ovat hankalia korvattavia, samoin taloushallinnon järjestelmät. Mutta esim tavalliseen toimistokäyttöön Linux on jo nykyisin hyvä vaihtoehto (172, sitoutumaton Vihreiden listoilla).

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja kirjastojen osalta esitettiin joitakin konkreettisia, jo käytössä olevia mahdollisia ohjelmistoratkaisuja, kuten allaolevasta ilmenee.

Ehkä vielä kotikunnan lisäksi olisin valmis edistämään Linuxin käyttöä työpaikallani, (--- sairaalassa). Tällä hetkellä on jo olemassa yksi selainpohjainen Linux- sairauskertomusjärjestelmä (<http://www.acutefinland.fi/>). Se on hyvin lupaava, ja sen rakenne näyttää tekevän mahdolliseksi integroida siihen myös muita, kolmannen osapuolen tuotteita. (233, Kokoomus)

Yhteenveto

Edellä on tarkasteltu FLUG:in vuoden 2004 kunnallisvaaliehdokkaille tekemän kyselyn tuloksia. Annetut vastaukset nostavat esiin monia kiinnostavia seikkoja, mutta samalla niiden tulokinnassa on oltava maltillisia.

Kyselyn toteutustapa vaikutti siihen, että vastaavat eivät ole edustava otos kunnallisvaaliehdokkaista. Siksi esimerkiksi puolueiden välisten erojen tilastollista merkitsevyyttä ei ole edellä tarkasteltu lainkaan. Silti kyselyä voidaan tarkastella siitä näkökulmasta kuinka puolueet reagoivat vaalien alla niille suunnattuun kysymykseen ja minkä roolin se saa puolueen vaalitematiikassa. Voidaan siis kysyä mitkä poliittiset seikat vaikuttivat siihen, että osa puolueista koki kyselyn tärkeämpänä kuin toiset.

Kyselyyn vastanneita voidaan tarkastella myös yli puoluerajojen tietotekniikasta kiinnostuneiden kunnallisvaaliehdokkaiden joukkona. Tällöin puolueiden välisten erojen sijasta kiinnostuksen kohteena on se, mitä yleistä tulokset kertovat koko vastaajajoukosta.

Puolueiden kunnallisvaaleihin liittyvien ohjelmallisten asiakirjojen tarkastelu osoittaa, että tietoyhteiskuntatematiikka ei ole niissä keskeisessä asemassa. Vain Vihreillä on ohjelmallinen asiakirja (joka sekin on hyväksytty vasta vaalien jälkeen), jossa vapaiden ohjelmien merkitystä tarkastellaan systemaattisesti (Vihreät, 2005). Tämä asetelma heijastuu vahvasti myös kyselyn vastausluvussa ja vastausten alueellisessa jakaumassa (vrt. liite 2). Vihreiltä löytyi vastaajia jokaisesta vaalipiiristä, kun taas muiden puolueiden kohdalla vastaaminen oli enemmän tai vähemmän satunnaista. Suomen kehittäminen yhdeksi johtavista tietoyhteiskunnista on tavoite, jonka puolueet yhteisesti jakavat, kuten voidaan lukea erilaisista tietoyhteiskuntaa koskevista ohjelmallisista asiakirjoista. FLUG:in kysely kuitenkin osoittaa, että tietoyhteiskuntapolitiikka on jäänyt puolueiden ylätason ohjelmalliseksi puheeksi eikä ole ankkuroitunut vahvasti kunnallispoliittisen päätöksenteon tasolle.

Kyselyn vastaukset osoittavat kiinnostavalla tavalla yli puoluerajojen, että vapaista ohjelmista ollaan kiinnostuneita ja että ollaan periaatteessa valmiita tukemaan niiden käyttöönottoa, vaikkei useimmiten tunnetakaan konkreettisesti ohjelmiin liittyviä hankkeita ja vaikkei itse tietoisesti käytetä vapaita ohjelmia. Samalla vastaukset kuitenkin osoittavat myös, että vapaiden ohjelmien tuntemus ei ole pääsääntöisesti kovin korkealla tasolla. Tähän vaikuttavat varmasti useat eri seikat. Tietotekniikkaa pidetään usein asiantuntijoiden toiminta-alueena, eikä siihen paneuduta siksi yksityiskohtaisemmin. Vapaiden ohjelmien kannalta tämä on paradoksaalista. Vapaiden ohjelmien perusajatukset – lähdekoodin avoimuus, kuluttajan oikeuksien ja vapaan kilpailun korostaminen – eivät ole ensisijaisesti teknologiaan, vaan sen yhteiskunnallisen käyttötapaan liittyviä.

Vaikuttaakin ilmeiseltä, että tarvitaan vielä paljon tiedottamista vapaiden ohjelmien luonteesta ja niiden tarjoamista mahdollisuuksista ennen kuin ne nousevat varteenotettaviksi vaihtoehdoiksi kunnallispoliittisessa päätöksenteossa.

Liite 1: FLUG:in kysely

Suomen Linux-käyttäjien yhdistys FLUG ry ja Linux-Aktivaattori ry kehottavat kunnallisvaaliehdokkaita kertomaan mielipiteensä Linuxista ja vapaista ohjelmista vastaamalla tähän kyselyyn. Kyselyn tulokset julkaistaan vastaussivulla. Katso lisätietoja Linuxista ja vapaista ohjelmista osoitteesta <http://www.linux.fi/mikalinux/> sekä lehdistötiedotteestamme.

Kysymykset

1. Millaiseksi arvioisitte tietokoneen käyttötaitonne?
2. Onko teille selvinnyt mikä on vapaan ja ilmaisen ohjelman ero?
3. Käytättekö itse Linuxia tai muita vapaita ohjelmia?
4. Tiedättekö omassa kunnassanne projekteja, joissa käytetään Linuxia tai muita vapaita ohjelmia? Kertokaa niistä lyhyesti.
5. Mitkä ovat mielestänne vapaiden ohjelmien suurimmat edut? Entä suurimmat esteet niiden käytölle?
6. Olisittekö itse halukas edistämään Linuxin ja vapaiden ohjelmien käyttöä omassa kunnassanne? Mihin käyttöön?

<url:<http://www.flug.fi/tapahtumat/2004/kunnallisvaalit/>>

viitattu 12.12. 2004

Liite 2: Vastaajien alueellinen jakautuminen

Vastaajien jakauma vaalipiireittäin* ja puolueittain										
	PS	KD	Kok	RKP	Kesk.	Vihr	SDP	Vas	Muut	Kaikki
Helsinki	4	5	18	5	7	22	6	18	3	88
Uusimaa	2	4	18	16	4	44	2	7	6	103
Varsinais-Suomi	1	2	3	9	1	12	2		1	31
Satakunta	1		1		2	5				9
Häme	1		3		5	3				12
Pirkanmaa		2	7		9	28	3	1	2	52
Kymi		2	4			10				16
Etelä-Savo		1	2		1	3	1			8
Pohjois-Savo	1	3	1		1	6				12
Pohjois-Karjala	1	1				6		2		11
Vaasa		3	5	5	1	3				17
Keski-Suomi		3	3		3	8	1	4		22
Oulu			4		13	9	1			27
Lappi			3		2	8				13
Kaikki	11	26	72	35	49	167	17	32	12	421
* Ahvenanmaalta ei tullut yhtään vastausta ja se on jätetty pois tarkasteluista.										

Lähteet

- Campbell, D. T., & Russo, M. J. (1999). *Social Experimentation*. Thousand Oaks: Sage.
- DiBona, C., Ockman, S., & Stone, M. (toim.). (1999). *Open Sources. Voices from the Open Source revolution*. Beijing: O'Reilly.
- Feller, J., & Fitzgerald, B. (2002). *Understanding Open Source Software Development*. London: Addison-Wesley.
- Moody, G. (2001). *Kapinakoodi. Linus Torvalds ja vapaan ohjelmoinnin vallankumous*. (Käännös R. Toivonen & H. Karjalainen.) (Alkuteos Rebel code. Linux and the open source revolution). Helsinki: Tammi.
- Stallman, R. (1999). The GNU Operating System and the Free Software Movement. Teoksessa: C. DiBona, S. Ockman, & M. Stone (toim.), *Open Sources: Voices from the Open Source Revolution*. (ss. 53-70) Sebastopol: O'Reilly.
- Wayner, P. (2000). *Free for All. How Linux and the free Software Movement Undercut the High-Tech Titans*. New York: HarperCollins.
- Vihreät. (2005). *Vihreä tietoyhteiskuntaohjelma*. Hyväksytty Vihreän liiton valtuuskunnassa 13.2. 2005. Helsinki: Vihreä liitto.
- VVM. (2004). *Tietoja valtion tietohallinnosta ja tietotekniikasta 2003*. Tutkimukset ja selvitykset 2/2004. Helsinki: Valtionvarainministeriö.
- Välimäki, M. (2005). *The Rise of Open Source Licensing*. Helsinki: Turre Publishing.